Senat ustanowił rok 2023 rokiem: Mikołaja Kopernika, Jana Matejki, Wisławy Szymborskiej, Włodzimierza Przerwy-Tetmajera, a także Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego.

Mikołaj Kopernik (1473–1543) studiował w Akademii Krakowskiej (nauki matematyczno-przyrodnicze), następnie w Bolonii (prawo kanoniczne) i Padwie (medycyna). W 1503 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego na uniwersytecie w Ferrarze. We Włoszech doskonalił znajomość języków klasycznych, przetłumaczył z greki na łacinę dzieło Teofilakta Symokatty „Epistolae morales, rurales et amatoriae". Pogłębiał także studia nad tradycją pitagorejską. Po powrocie do Polski w 1503 r. następne 40 lat spędził przeważnie na Warmii; w Lidzbarku Warmińskim, jako sekretarz i medyk biskupa Watzenrodego, a po jego śmierci – jako kanonik przy katedrze we Fromborku. Właśnie tam przeprowadził znaczną część z 60 zarejestrowanych obserwacji astronomicznych. Jako kanonik pełnił funkcje administratora dóbr kapituły, komisarza Warmii, generalnego administratora diecezji warmińskiej. Był też lekarzem. Interesował się zagadnieniami ekonomicznymi, czego wynikiem był jego projekt reformy walutowej. Sformułował prawo ekonomiczne, zgodnie z którym pieniądz gorszy wypiera lepszy (nazwane później prawem Greshama). Mikołaj Kopernik najbardziej jest znany jako astronom – twórca heliocentrycznego modelu Układu Słonecznego. Główne jego dzieło „De revolutionibus orbium coelestium" („O obrotach sfer niebieskich") powstało w latach 1515–30. Początkowo przeznaczone było do rozpowszechniania wyłącznie w gronie

zaprzyjaźnionych specjalistów. Do publikacji skłonił uczonego niemiecki astronom i matematyk G.J. von Lauchen, zwany Retykiem.

W uchwale ustanawiającej rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika podkreślono, że był to prawdziwy człowiek renesansu – prawnik, urzędnik, dyplomata, lekarz, duchowny, doktor prawa kanonicznego, zajmował się również astronomią i astrologią, matematyką, ekonomią, strategią wojskową, kartografią i filologią. Bywa też nazywany fizykiem i filozofem. W nauce światowej uważany jest za twórcę metody naukowej w dociekaniu prawdy. Najsłynniejsze dzieło Mikołaja Kopernika „De revolutionibus orbium coelestium" wywołało jedną z najważniejszych rewolucji naukowych od czasów starożytnych, nazywaną przewrotem kopernikańskim. Z tego powodu heliocentryzm bywa nazywany kopernikanizmem, a kosmologiczno-filozoficzny postulat odrzucenia wszelkiego geocentryzmu i antropocentryzmu – zasadą kopernikańską. „Senat Rzeczypospolitej Polskiej podejmując uchwałę w 550. rocznicę urodzin tego Wielkiego Polaka, chce po raz kolejny przypomnieć jego postać i zasługi, na stałe obecne w naszej społecznej świadomości. To przypomnienie ma na celu uświadomienie światowych zasług Polski i Polaków dla nauki oraz wzmocnienie współczesnych dążeń świata nauki i edukacji do podmiotowej obecności nauki w polskim życiu społecznym, gospodarczym i politycznym" – czytamy w uchwale. Ma też zachęcić młodych do inspirowania się tą niezwykle nowoczesną, jak na owe czasy, i niezwykle interdyscyplinarną postacią. W uchwale Senat zwraca się do uczelni, szkół, organizacji społecznych i mediów o popularyzację postaci Mikołaja Kopernika.

Jan Matejko (1838–1893) ukończył w 1858 r. Szkołę Sztuk Pięknych w Krakowie, następnie kształcił się w Monachium i Wiedniu. Już młodzieńcze dzieła artysty zyskały międzynarodowe uznanie, okrzyknięto go jednym z najwybitniejszych twórców malarstwa historycznego w Europie. Namalował ponad 300 obrazów (m.in. „Unia lubelska", „Stefan Batory pod Pskowem", „Bitwa pod Grunwaldem", „Hołd pruski", „Jan Sobieski pod Wiedniem", „Wernyhora", „Kościuszko pod Racławicami", „Konstytucja 3 Maja 1791 roku"). Tworzył też portrety. Jednym z ostatnich jego dzieł był „Poczet królów i książąt polskich". Jest również autorem polichromii kościoła Mariackiego w Krakowie. Swoje obrazy Jan Matejko wielokrotnie prezentował na wystawach w najważniejszych europejskich ośrodkach kultury. Zdobył liczne prestiżowe nagrody i odznaczenia, został honorowym członkiem wielu akademii artystycznych. Angażował się ponadto w prace związane z konserwacją krakowskich zabytków. W 1872 r. został członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie, w tym samym czasie uczestniczył w pracach jej komisji nad stworzeniem ustawy o konserwacji zabytków. W 1873 r. mianowano go dyrektorem krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Funkcję tę pełnił do końca życia. Uczniami Jana Matejki byli wybitni twórcy Młodej Polski, m.in. Stanisław Wyspiański, Jacek Malczewski i Józef Mehoffer.

W uchwale ustanawiającej Jana Matejkę patronem roku 2023 senatorowie zwrócili uwagę, że ten wybitny twórca konsekwentnie realizował misję artysty i prezentował postawę obywatelskiej służby narodowi. „Jego celem było ukazanie w dziełach sztuki przyczyn upadku

I Rzeczypospolitej oraz przypomnienie jej chlubnej przeszłości i dawnej potęgi. W ten sposób przekonywał Polaków żyjących pod zaborami o wartości ich kulturowego dziedzictwa i podtrzymywał dążenia do odzyskania niepodległości" – czytamy w uchwale.

Wisława Szymborska (1923–2012) studiowała polonistykę i socjologię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Była redaktorem działu poezji w tygodniku „Życie Literackie" (1953–66) i miesięczniku literackim „Pismo" (1981–83). Pierwsze wiersze opublikowała w 1945 r. w prasie literackiej. Wydała 12 zbiorów poetyckich, m.in.: „Dlatego żyjemy", „Pytania zadawane sobie", „Wołanie do Yeti", „Sól", „Sto pociech", „Wszelki wypadek", „Wielka liczba", „Ludzie na moście", „Koniec i początek", „Chwila", a także 4 zbiory felietonów o literaturze „Lektury nadobowiązkowe", wybór „porad literackich" z okresu pracy w „Życiu Literackim" oraz zbiór zabaw literackich z różnych lat „Rymowanki dla dużych dzieci". Otrzymała Nagrodę Nobla w 1996 r. i nagrody: im. J.W. Goethego, im. J.G. Herdera czy polskiego Pen Clubu.

Senat ustanowił Rok Wisławy Szymborskiej, mając nadzieję, że będzie to nie tylko doskonała okazja do pełniejszego zaprezentowania postaci poetki, jej twórczości, ale także do debaty na temat miejsca poetyckiego słowa we współczesnym świecie. W uchwale senatorowie podkreślili, że o doniosłości literackiego dorobku poetki świadczą nie tylko nagrody, ale także fakt, że ma ona wciąż wierne grono czytelników w Polsce i za granicą. Inspiruje literaturoznawców, kulturoznawców, filozofów, krytyków sztuki, a także zwykłych czytelników, którzy znajdują w jej poezji odpowiedzi na najważniejsze pytania. „Tematy, które poruszała w swojej poezji, wciąż są aktualne. Forma, jaką się posługiwała, ciągle zachwyca mistrzostwem" – napisali senatorowie. Przypomnieli też, że w 1996 r. Wisława Szymborska otrzymała literacką Nagrodę Nobla za – jak brzmiało uzasadnienie Akademii Szwedzkiej – „poezję, która z ironiczną precyzją pozwala historycznemu i biologicznemu kontekstowi wyjść na światło we fragmentach ludzkiej rzeczywistości".

Włodzimierz Przerwa-Tetmajer (1861–1923) był przyrodnim bratem poety Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1875–86, następnie w Wiedniu, Monachium, Paryżu i ponownie w Krakowie. W 1890 r. ożenił się z Anną Mikołajczykówną i zamieszkał w Bronowicach pod Krakowem. W ich wiejskiej chacie odbyło się słynne wesele Lucjana Rydla z Jadwigą Mikołajczykówną, opisane przez Stanisława Wyspiańskiego. Włodzimierz Tetmajer znany jest głównie jako malarz motywów chłopskich i scen wiejskich w stylu młodopolskim. W jego dorobku są też prace o tematyce patriotyczno-wyzwoleńczej, jak np. tryptyk „Racławice", „Alegoria wyzwolenia Polski". Współpracował również z Janem Styką i Wojciechem Kossakiem przy tworzeniu „Panoramy Racławickiej". Jego prace były prezentowane na wystawach światowych w Chicago, San Francisco i Paryżu. Jest też autorem witraży, polichromii, ilustracji, scenografii, a także wielu opowiadań, wierszy i dramatu „Piast". Należał do Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka", grupy

artystycznej Zero, Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana, wiedeńskiego stowarzyszenia artystów „Secesja". Angażował się też w działalność społeczno-polityczną. Należał do tajnej Ligii Narodowej, a od 1907 r. do Polskiego Stronnictwa Ludowego. W latach 1911–18 był posłem do parlamentu austriackiego. Działał też na rzecz ruchu strzeleckiego w Galicji i Legionów Polskich. W 1918 r. wystosował w parlamencie w Wiedniu rezolucję domagającą się utworzenia niepodległego państwa polskiego z dostępem do morza. W czasie wojny polsko-bolszewickiej działał w Komitecie Obrony Państwa w Małopolsce Zachodniej. W 1921 r. założył w Wąbrzeźnie Polski Instytut Narodowy, mający bronić spraw polskich na Pomorzu. Odznaczony został Krzyżem Odrodzenia Polski, pośmiertnie Krzyżem Niepodległości i Gwiazdą Górnośląską za udział w powstaniach.

W uchwale o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Włodzimierza Przerwy-Tetmajera przypomniano, że w 2023 r. przypada 100. rocznica śmierci tego znakomitego krakowskiego artysty – malarza, grafika, poety, prozaika, dramaturga, scenografa, publicysty, działacza politycznego aktywnie zaangażowanego w walkę o niepodległość Polski, człowieka o ogromnej odwadze i sile charakteru, wspaniałego męża, ojca i przyjaciela. W jego dziełach malarskich odzwierciedla się znamienna dla okresu Młodej Polski fascynacja rodzimym folklorem. Artysta trwale wpisał się również w dzieje polskiego życia politycznego jako pełen pasji polityk i patriota.

W uchwale o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego Senat w 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim oddaje hołd poległym oraz tym, którzy przeżyli i do końca swoich dni podnosili głos protestu przeciwko zbrodniczym planom zagłady narodu żydowskiego. Przypomniano, że w utworzonym w 1940 r. getcie warszawskim Niemcy zamknęli ponad 400 tys. Żydów, a 22 lipca 1942 r. rozpoczęli ich deportację do niemieckiego obozu zagłady w Treblince, gdzie zmarło niemal 300 tys. warszawskich Żydów. 19 kwietnia 1943 r. warszawscy Żydzi podjęli walkę zbrojną z Niemcami. Powstanie kwietniowe było największym zbrojnym zrywem Żydów podczas II wojny światowej, a zarazem pierwszym powstaniem miejskim w okupowanej Europie, bezprecedensową odpowiedzią na bestialstwo niemieckich nazistów, którzy postawili sobie za cel wymordowanie całego narodu. Bohaterstwo tych, którzy stanęli naprzeciwko machiny zbrodni, było wyjątkowe. Kilkuset bojowców z Żydowskiej Organizacji Bojowej zrobiło wszystko, by usłyszał ich świat. „Głosy Mordechaja Anielewicza, Miry Fuchrer, Tosi Altman, Arie Wilnera, Marka Edelmana, Miry Hajsndorf, Cypory Gunsztat, Cywii Lubetkin, Symchy Rotema, Pawła Frenkla i wielu innych wciąż wybrzmiewają" – czytamy w uchwale. „Jako obywatelki i obywatele Polski – kraju doszczętnie zniszczonego podczas II wojny światowej i noszącego po dziś dotkliwe ślady okupacji niemieckiej w wymiarze społecznym, kulturalnym czy infrastrukturalnym – mamy obowiązek stania na straży pamięci ofiar i podejmowania wszelkich działań uniemożliwiających powtórzenie się tej historii" – napisali senatorowie. Jak zaznaczyli, „wierzymy, że ustanowienie roku 2023 Rokiem Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego pozwoli nie tylko przywołać Ich świadectwa, ale stanie się także okazją do refleksji nad powszechnymi w dyskursie wartościami takimi jak: bezpieczeństwo, dom,

wolność, które uznajemy za oczywiste, ale ich prawdziwą wagę i znaczenie odkrywamy dopiero w chwili, gdy stają się zagrożone”.

https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,15241,patroni-roku-2023.html